

Frika nga Ndryshimi dhe Rezistenca ndaj Feminizmit në Ballkanin Perëndimor: Nga Njohja në Veprim

Lëvizjet feministe në Ballkanin Perëndimor pengohen nga stigma, mungesa kronike e financimeve dhe mbështetja e kufizuar institucionale. Luftimi i dezinformimit, rezistencës sociale dhe frikës nga ndryshimi është thelbësor për përparimin e barazisë gjinore dhe ndërtimin e shoqërive më të drejta dhe gjithëpërfshirëse.

ÇFARË ËSHTË NË RREZIK?

Në Ballkanin Perëndimor, diskriminimi gjinor mbetet një realitet i përditshëm. Pavarësisht viteve të avokimit dhe reformave, progresi është i ngadaltë dhe i pabarabartë.

Barometri i Ballkanit 2023 tregon se stereotipet e rrënjësura thellë rreth roleve të grave (42%) dhe hendeku i vazhdueshëm gjinor në paga (41%) janë ndër sfidat më të mëdha.¹ Lëvizjet feministe luftojnë pa pushim për ndryshim, por përballen me rezistencë të vazhdueshme: raportet tregojnë një rritje të lëvizjeve anti-gjinore që portretizojnë feminizmin dhe të drejtat e komunitetit LGBTQ+ si “produkte perëndimore” dhe si kërcënime ndaj vlerave tradicionale.² Kjo rezistencë buron nga një frikë më e gjerë ndaj ndryshimit dhe dallimeve, duke krijuar një klimë intimidimi për mbrojtësit e të drejtave të njeriut dhe duke bllokuar dialogun e hapur.

Në rrezik nuk është vetëm barazia gjinore. Bëhet fjalë për ndërtimin e shoqërive më të drejta dhe më demokratike, ku të drejtat e secilit respektohen. Pa mbështetje më të fortë, koordinim më të mirë dhe një ndryshim në qëndrimet publike, zërat feministë rrezikojnë të mbeten të izoluar, dhe përparimi drejt barazisë gjinore do të ngecë. Është më urgjente se kurrë të ndryshojmë narrativën për të njohur lëvizjet feministe si forca thelbësore për drejtësinë sociale.

Çfarë është frika nga ndryshimi?

Frika nga ndryshimi është rezistenca ndaj ideve të reja ose ndryshimeve në normat shoqërore që sfidojnë identitetet dhe pushtetin e vendosur. Në Ballkanin Perëndimor, kjo frikë përqendrohet tek familja, feja dhe vlerat kombëtare. Ajo ushqehet qëllimisht nga aktorë nacionalistë dhe konservatorë, përforcohet nga dezinformimi dhe mbështetjet nga rrjete transnacionale me financim të madh.

➔ **Rezultati:** zërat feministë stigmatizohen, kanë mungesë financimi dhe refuzohen.

CILAT JANË REALITETET AKTUALE NË TERREN?

40%

e njerëzve në Bosnje dhe Hercegovinë i perceptojnë organizatat feministe joqeveritare si të papërshtatura me realitetin dhe të drejtura nga aktorë të jashtëm.

Stigma nxit rezistencën ndaj lëvizjeve feministe

Frika nga feminizmi në Ballkanin Perëndimor është e rrënjësuar fort në sistemet strukturore dhe kulturore. Shpesh i parë si një import perëndimor, feminizmi përkuftizohet si një kërcënim për rolet tradicionale gjinore, identitetin kombëtar dhe vlerat familjare. Ky perceptim nxit reagime negative, veçanërisht në kontekste të ndikuara nga narrativat konservatore ose nacionaliste.

Për shembull, në Bosnjë dhe Hercegovinë (BiH), mbi 40% e njerëzve i perceptojnë OJQ-të feministe si «të financuara nga jashtë dhe të shkëputura nga nevojat reale».³ Në Shqipëri, stereotipet e dëmshme i portretizojnë feministet si «të gjitha lezbike» ose «gra të pamartuara».⁴ Në vitin 2024, gati dy të tretat e OSHC-ve identifikuan retorikën antigjinore si një kërcënim të madh, **me gjysmën që përballlet me ngacmime dhe një të katërtën që merr kërcënime me vdekje**.⁵ Në Mal të Zi, feminizmi përballlet me marginalizim në rritje, ndërsa **narrativat antifeministe promovohen hapur në nivelet më të larta të pushtetit**.⁶ Ky trend shqetësues shtrihet në të gjithë rajonin. Për të qëndruar të sigurt dhe për të ruajtur besimin e komunitetit, disa organizata qëllimisht shmangin përdorimin e fjalës «feminizëm» në publik, edhe pse ato promovojnë në mënyrë aktive barazinë gjinore. Edhe pse përshtatja e gjuhës mund të ndihmojë në hapjen e hapësirës për dialog, ajo pasqyron gjithashtu ekuilibrin e vështirë midis qëndrimit besnik ndaj parimeve feministe dhe pranimit në kontekstet lokale.

Fragmentimi i ekosistemit dhe mungesa e mbështetjes financiare dobësojnë ndikimin kolektiv feminist.

Organizatave feministe në Ballkanin Perëndimor përballen me sfida kritike për shkak të mungesës kronike të fondeve dhe fragmentimit.

Në Shqipëri, 95.45% e këtyre grupeve raportojnë akses të kufizuar në financim të qëndrueshëm, veçanërisht në zonat rurale, duke bërë që shumë OJQ të regjistruara të bëhen joaktive. Në Bosnjë dhe Hercegovinë, 75% e OSHC-ve të grave nuk kanë fonde të mjaftueshme, me rreth një të tretën në rrezik mbylljeje për shkak të kufizimeve financiare.⁷ **Në të gjithë rajonin, organizatat përballen me konkurrencë të fortë për financim të kufizuar dhe afatshkurtër nga donatorët, ku vetëm një pjesë e vogël arrin të sigurojë mbështetje.** Ky peizazh financimi ka krijuar një model të drejtuar nga donatorët, ku prioritetet e jashtme shpesh kanë përparësi mbi qëllimet strategjike lokale. Si rezultat, përpjekjet afatgjata të avokimit, dukshmëria kolektive dhe ndikimi i përgjithshëm minohen.⁸

95%

e organizatave feministe në Shqipëri raportojnë akses të kufizuar në financim të qëndrueshëm.

26%

e qytetarëve të Ballkanit shprehin besim te organizatat e shoqërisë civile.

Media përforcon mosbesimin ndaj shoqërisë civile

Media ka potencial për të amplifikuar zërat feministë, por shpesh ndodh e kundërta: ajo përhap dezinformim, përforcon stereotipe gjinore të dëmshme dhe nxit urrejtje online.

Në BiH, një hulumtim regjistroi 66 raste të dezinformimit gjinor në katër vite, si dhe urrejtje të përhapur online ndaj pamjes, seksualitetit dhe rolit të grave.⁹ Këto sulme, të zakonshme në të gjithë Ballkanin, ulin besimin e publikut. Në fakt, **në të gjithë rajonin, vetëm 26% e qytetarëve u besojnë OSHC-ve, me një besim edhe më të ulët tek ato që përqendrohen në çështjet gjinore dhe të drejtat e njeriut.**¹⁰ Në Mal të Zi, vetëm një në pesë persona beson se OJF-të janë të pavarura nga qeveria¹¹, ndërkohë që dy të tretat e njohin rolin jetik të organizatave të grave në reduktimin e dhunës ndaj grave.¹² Kjo kontradiktë tregon një hendek serioz besimi që dëmton reputacionin e organizatave. **Armiqësia e vazhdueshme vazhdon të heshtë zërat feministë, duke e dobësuar lëvizjen dhe ngadalësuar përparimin drejt barazisë gjinore.**¹³

Boshllëqet institucionale pengojnë progresin feminist

Boshllëqet e vazhdueshme në legjislacion, zbatim dhe përfaqësim të grave vazhdojnë të pengojnë prioritetet feministe në rajon.

Femicidi mbetet një çështje kritike dhe e nën-raportuar në rajon, me mbi 300 gra të vrara nga partnerët intimë ose anëtarët e familjes midis viteve 2018 dhe 2024.¹⁴ Ndërsa reforma ligjore në BiH në vitin 2025 e kriminalizon vrasjen me bazë gjinore me dënime më të rënda¹⁵, **Mali i Zi, Shqipëria dhe Maqedonia e Veriut raportojnë raste në rritje për shkak të zbatimit të dobët dhe mungesës së regjistrave zyrtarë.**¹⁶ Në Shqipëri, vetëm 4.55% e organizatave feministe i konsiderojnë mekanizmat mbrojtës si adekuatë.¹⁷ **Financimi publik është i rrallë dhe i vështirë për t'u aksesuar, konsultimet me autoritetet janë shpesh sipërfaqësore, dhe grupet feministe përjashtohen nga proceset e politikbërjes.**¹⁸ Pa përforsimin e ligjeve, përmirësimin e zbatimit, rritjen e përfaqësimit dhe transparencën në të dhëna, avokatia feministe do të mbetet e brishtë dhe e cenueshme nga regresi.

4%,55

e organizatave feministe në Shqipëri i konsiderojnë të mjaftueshme mekanizmat e mbrojtjes.

HAPAT PRIORITARE TË VEPRIMIT

Institucionalizimi i edukimit për barazinë gjinore përmes kurrikulave formale dhe hapësirave informale të edukimit të përqendruara te të rinjtë

Barazia gjinore vazhdon të keqkuptohet dhe të keqinterpretohet, ndërsa feminizmi shpesh paraqitet si i huaj ose kërcënues. Mungesa e edukimit qytetar që në moshë të hershme e ushqen këtë rezistencë ndaj ndryshimit.

VEPRIMET E PROPOZUARA:

- Integrimi në kurrikulat shkollore të edukimit të detyrueshëm, të përshtatshëm për moshën, mbi barazinë gjinore, feminizmin dhe të drejtat e njeriut, të mbështetur nga fushata të ndërgjegjësimit në nivel kombëtar me fokus në kontekstin lokal.
- Krijimi dhe ndërlidhja e hapësirave të sigurta, të drejtuara nga të rinjtë, ku ata të mund të angazhohen në mënyrë kritike me vlerat feministe.
- Nxitja e partneriteteve mes institucioneve shtetërore dhe OSHC-ve për bashkëzhvillimin e materialeve mësimore, moduleve trajnuese dhe programeve edukative.modules, and education programs.

Forcimi i ekosistemit feminist përmes solidaritetit dhe bashkëpunimit rajonal

OSHC-të feministe në Ballkanin Perëndimor shpesh janë të izoluar dhe pa platforma të strukturuar për shkëmbim, dukshmëri dhe veprim të përbashkët.

VEPRIMET E PROPOZUARA:

- ✦ Organizimi i një Forumi Vjetor Feminist të Ballkanit Perëndimor që lidh OSHC-të, median, studiuesit dhe institucionet për të ndarë njohuritë dhe për të koordinuar veprimet.
- ✦ Krijimi i një platforme digjitale të përbashkët që mbledh kërkime feministe, përmbajtje mediatike, mjete praktike dhe informacione për ngjarje, për të forcuar bashkëpunimin dhe dukshmërinë.
- ✦ Promovimi i përfshirjes së aktorëve feministe nga Ballkani në rrjete evropiane dhe nxitja e aleancave ndërsektoriale me median, akademinë dhe institucionet publike për të amplifikuar zërat feministe. with media, academia, and public institutions to amplify feminist voices.

Investimi në kërkimin feminist nga baza dhe sisteme të dhënash për të udhëhequr politikën, debatin publik dhe avokatinë e bazuar në prova

Hulumtimi feminist shpesh udhëhiqet nga prioritetet e donatorëve dhe jo nga realitetet lokale, duke krijuar mungesë të të dhënave të besueshme që i hap rrugën retorikës anti-gjinore.

VEPRIMET E PROPOZUARA:

- ✦ Avokimi për financim shtetëror dhe të donatorëve që i jep prioritet kërkimit feminist me rrënjë në komunitet, për të siguruar përkatësi dhe besueshmëri lokale.
- ✦ Zhvillimi i një baze të dhënash rajonale me akses të hapur, që përfshin statistika gjinore, të dhëna mbi femicidin dhe mjete për avokim për aktivistët dhe median.
- ✦ Lehtësimi i mobilitetit të studiuesve dhe bashkëpunimit ndërkombëtar përmes platformave që ofrojnë informacione për financime, institucione pritëse dhe rrjete mbështetëse.

Zhvillimi i mekanizmave të financimit të orientuar nga feminizmi që janë afatgjatë, të qëndrueshëm, fleksibël dhe të ndjeshëm ndaj kontekstit rajonal

Financimi afatshkurtër dhe i kufizuar minon ndikimin afatgjatë dhe mbijetesën e OSHC-ve feministe në rajon.

VEPRIMET E PROPOZUARA:

- ✦ Avokimi për financim thelbësor, të pakufizuar, për organizatat e drejtuara nga gratë dhe të orientuara nga të drejtat e njeriut, me theks në sfidat unike të rajonit në prioritetet e donatorëve ndërkombëtarë.
- ✦ Krijimi i një Fondi të Solidaritetit Feminist të Ballkanit për të mbështetur nisma ndërkufitare dhe ndihmë emergjente për aktivistët.
- ✦ Krijimi i një "vule të akreditimit gjinor" për donatorët dhe institucionet që promovojnë filantropinë feministe.

Promovimi i mjeteve të përbashkëta dhe gjithëpërfshirëse të gjuhës feministe për të kundërshtuar keqkuptimet dhe për të nxitur qartësinë, përfshirjen dhe solidaritetin

Gjuha luan një rol qendror në përballjen me pabarazinë gjinore. Keqinterpretimet dhe gjuha e urrejtjes kufizojnë mbështetjen publike dhe polarizojnë dialogun.

VEPRIMET E PROPOZUARA:

- ✦ Zhvillimi i përbashkët i një Pakete Gjuhësore Feministe në bashkëpunim me OSHC-të dhe ekspertë të gjuhës, që promovon një gjuhë të qasshme dhe miqësore për komunitetet.
- ✦ Promovimi i kësaj pakete në media, edukim, hapësira politike dhe institucione publike për të ndërtuar një pranim më të gjerë.
- ✦ Organizimi i punëtorive pjesëmarrëse për OSHC-të për të harmonizuar gjuhën përfshirëse dhe krijuar mekanizma për mbështetje të ndërsjellë.

Inkurajimi i figurave publike me ndikim dhe modeleve pozitive për të normalizuar vlerat feministe dhe për të ndryshuar narrativën publike

Mesazhet feministe shpesh nuk arrijnë audienca të gjera për shkak të stereotipeve të rrënjësura dhe mungesës së figurave të dukshme.

VEPRIMET E PROPOZUARA:

- Zhvillimi i përbashkët i një Pakete Gjuhësore Feministe në bashkëpunim me OSHC-të dhe ekspertë të gjuhës, që promovon një gjuhë të qasshme dhe miqësore për komunitetet.
- Promovimi i kësaj pakete në media, edukim, hapësira politike dhe institucione publike për të ndërtuar një pranim më të gjerë.
- Organizimi i punëtorive pjesëmarrëse për OSHC-të për të harmonizuar gjuhën përfshirëse dhe krijuar mekanizma për mbështetje të ndërsjellë.

Angazhimi i aktorëve mediatikë për të promovuar raportim etik, gjuhë gjithëpërfshirëse dhe narrativa feministe

Media shpesh riprodhon stereotipe të dëmshme gjinore ose nuk i mbulon çështjet feministe në mënyrë të mjaftueshme dhe etike.

VEPRIMET E PROPOZUARA:

- Bashkëpunimi me institucione dhe trupa rregullatore për të garantuar standarde etike dhe për të kundërshtuar aktivisht dezinformimin.
- Hartimi dhe zbatimi i trajnimeve për gazetarë, redaktorë dhe studentë të gazetarisë mbi raportimin etik të dhunës me bazë gjinore, femicidit dhe temave të barazisë gjinore, duke ndarë praktikën më të mira rajonale për të ndërtuar një ekosistem mediatik mbështetës.
- Krijimi i skemave vlerësuese ose çmimeve për gazetarinë me ndjeshmëri gjinore për të evidencuar shembuj pozitivë.
- Ndërtimi i partneriteteve me profesionistë të medias për bashkëkrijimin e përmbajtjeve dhe fushatave feministe (p.sh. "Gazetarët kundër Dhunës me Bazë Gjinore").
- Rritja e dukshmërisë së OSHC-ve feministe përmes historive dhe intervistave që demonstrojnë se si barazia gjinore përmirëson jetën e përditshme.

QASJA KËRKIMORE

Ky dokument është hartuar mbi bazën e kërkimeve dhe të mësuarit të përbashkët nga një Komunitet Praktikash në fillim të vitit 2025, që përfshiu pesë organizata të shoqërisë civile nga Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina dhe Mali i Zi. Aktivitetet përfshinë tre punëtori online dhe një ekspeditë mësimore në Paris për të bashkëvepruar me ekosistemet feministe evropiane. Këto shkëmbime u zhvilluan nën temën: "Strategji Feministe për Ndikim Publik, Ndryshim Politikash dhe Bashkëpunim Rajonal në Ballkan", dhe shërbejnë si bazë për analizat dhe rekomandimet e paraqitura këtu.

NËNSHKRUESIT:

ŽENE ZA ŽENE
INTERNATIONAL

Gender Alliance for Development Center
Qendra Aleanca Gjinore për Zhvillim

MBËSHTETUR NGA:

In partnership
with
RÉPUBLIQUE
FRANÇAISE
Liberté
Égalité
Fraternité

Referenca

- ¹Balkan Barometer. *Balkan Barometer*, Western Balkans 2023.
- ²German Marshall Fund (GMF). *Anti-Gender Movement Report*, Western Balkans 2025.
- ³CPCD, BCSDN. *Environment for Civil Society Development*, Bosnia and Herzegovina 2023.
- ⁴Croatian Sociological Review. *(Un)doing Feminisms Their Own Way*, Bosnia and Herzegovina 2023.
- ⁵AWEN. *Restricted Voices*, Albania 2023.
- ⁶Women's Alliance. *Media Monitoring on Women in Politics*, Montenegro 2025.
- ⁷Prava za Sve, Kosovo Women's Network, Kvinna till Kvinna. *Where's the Money for Women's Rights?*, Western Balkans 2020.
- ⁸BCSDN. *Environment for Civil Society Development*, Western Balkans 2024.
- ⁹TPO Foundation. *Media & Feminism Report*, Bosnia and Herzegovina 2025.

- ¹⁰EPI. *Public Perceptions of Administrative Services: WeBER Report*, Western Balkans 2024.
- ¹¹MBASE. *Public Opinion Research*, Montenegro 2024.
- ¹²SMART Balkans & CPCD. *Citizens' Attitudes Towards NGOs*, Montenegro 2019.
- ¹³TPO Foundation. *Media & Feminism Report*, Bosnia and Herzegovina 2025.
- ¹⁴GC Human Rights Preparedness. *Femicide in the Balkans*, 2023.
- ¹⁴Euronews. *Women are being murdered in the Western Balkans*, 2024.
- ¹⁴GCJ Network. *AIRE Centre, Skopje Conference Report*, North Macedonia, 2023.
- ¹⁵Balkan Insight. *Gender-Based Murder Law*, Bosnia and Herzegovina 2025.
- ¹⁶OSCE. *Femicide Trends*, Western Balkans 2025.
- ¹⁷AWEN. *Restricted Voices*, Albania 2023.
- ¹⁸Kvinna till Kvinna. *Women's Rights in Western Balkans*, 2024.